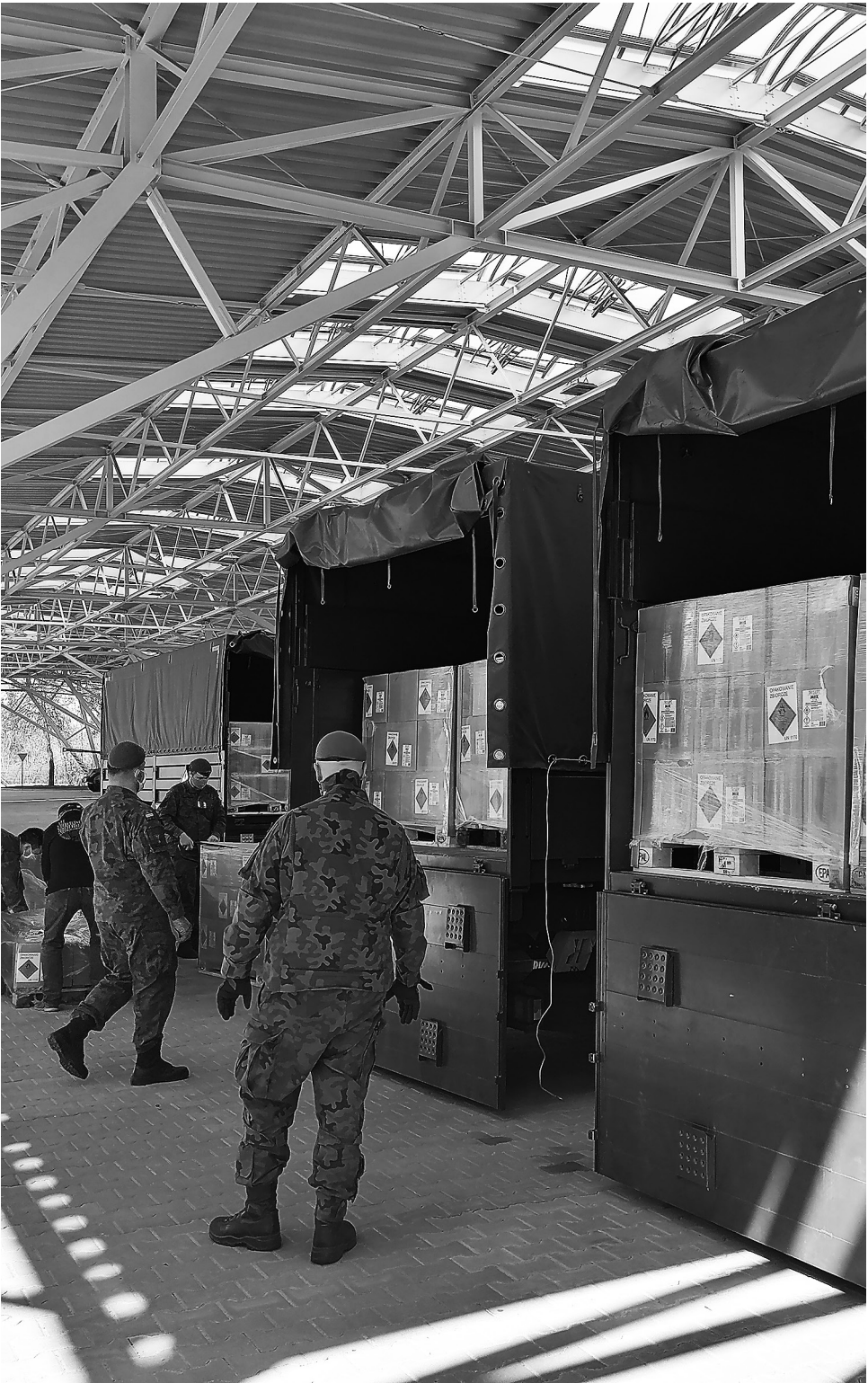


**III. Służby, inspekcje i straże  
w stanie pandemii.  
Doświadczenia w Wielkopolsce (140)**



Magdalena SIUDA

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu  
ORCID: 0000-0003-1990-9882

Szymon MARCINIAK

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu  
ORCID: 0000-0001-8729-0407

Jadwiga KUCZMA-NAPIERAŁA

Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu  
ORCID: 0000-0000-0000-0000

## **Konceptualizacja bezpieczeństwa zdrowotnego w Wielkopolsce. Doświadczenia Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zwalczaniu COVID-19**

**Streszczenie:** Kluczowym zadaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego społeczeństwa. Epidemia stała się ogromnym wyzwaniem z jakim musieli zmierzyć się jej pracownicy. Codzienna praca była skoncentrowana na szeregu działań, których celem było minimalizowanie skutków rozprzestrzeniania się wirusa SARS-CoV-2. Pojawienie się epidemii wpłynęło na organizację, funkcjonowanie i codzienną pracę Inspekcji. Stan ten spowodował pełną mobilizację wszystkich osób zatrudnionych w jej ramach. W czasie epidemii Państwowa Inspekcja Sanitarna przeszła szereg zmian, dostosowując się do zmieniającej się rzeczywistości i reagując adekwatnie do pojawiających się wyzwań.

**Słowa kluczowe:** wirus SARS-CoV-2, COVID-19, Państwowa Inspekcja Sanitarna, Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu, epidemia

---

### **1. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa wielkopolskiego. Stan prawno-organizacyjny przed epidemią**

Państwowa Inspekcja Sanitarna (PIS) jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami:

- 1) higieny środowiska,
- 2) higieny pracy w zakładach pracy,
- 3) higieny radiacyjnej,
- 4) higieny procesów nauczania i wychowania,
- 5) higieny wypoczynku i rekreacji,
- 6) zdrowotnymi żywności, żywienia i produktów kosmetycznych,
- 7) higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne – w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

PIS swoje zadania wykonuje w oparciu o regulacje prawne, w szczególności o ustawę z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej określającą m.in. zadania, zakres działania, organizację oraz uprawnienia organów PIS.

Do aktów normatywnych, na podstawie których PIS realizowała zadania statutowe należały także m.in.:

- ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, Dz. U. 2021, poz. 735 ze zm.,
- ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie, Dz. U. 2019, poz. 1464 ze zm.,
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz. U. 2021, poz. 305 ze zm.,
- ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, Dz. U. 2021, poz. 2069,
- ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, Dz. U. 2020, poz. 2028,
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, Dz. U. 2017, poz. 2294,
- ustawa z dnia 9 listopada 1995 roku o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych, Dz. U. 2021, poz. 276,
- ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne, Dz. U. 2021, poz. 624 ze zm.,
- rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 października 2017 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z odpadami medycznymi, Dz. U. 2017, poz. 1975,
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Dz. U. 2020, poz. 2050,
- ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Dz. U. 2021, poz. 247 ze zm.,
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, Dz. U. 2021, poz. 741 ze zm.,
- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, Dz. U. 2021, poz. 1973.

## 2. Struktura organizacyjna

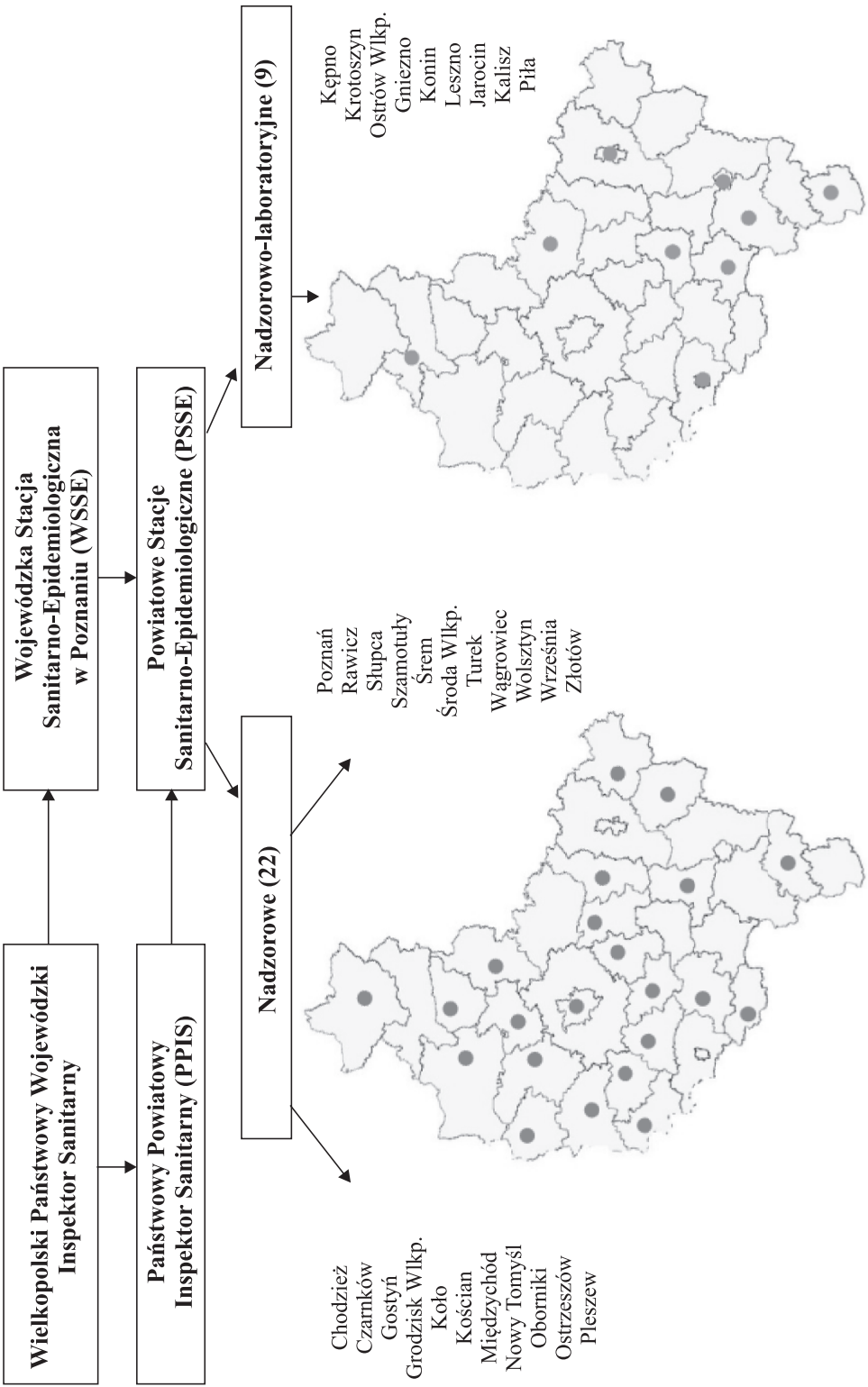
Państwowa Inspekcja Sanitarna podlega ministrowi właściwemu do spraw zdrowia. Kieruje nią Główny Inspektor Sanitarny jako centralny organ administracji rządowej.

Główny Inspektor Sanitarny wykonuje zadania przy pomocy Głównego Inspektoratu Sanitarnego.

Działania Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego realizowane są przez:

- Wielkopolskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego (WPWIS), który jest organem rządowej administracji zespolonej w województwie wielkopolskim. WPWIS realizuje zadania przy pomocy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej (WSSE) w Poznaniu;





### 3. Zadania realizowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną

Państwowa Inspekcja Sanitarna nadzoruje i realizuje działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa zdrowotnego i zdrowia publicznego.

Do zadań PIS należy w szczególności:

- wykonywanie czynności kontrolnych;
- wykonywanie badań i analiz laboratoryjnych;
- wykonywanie badań i pomiarów środowiskowych;
- opracowywanie ocen i analiz środowiskowych warunkujących zdrowie ludności;
- działalność przeciwepidemiczna;
- opracowywanie analiz i ocen epidemiologicznych oraz ocen stanu higieniczno-sanitarnego;
- prowadzenie postępowania administracyjnego i postępowania egzekucyjnego;
- inicjowanie, organizowanie, koordynowanie, prowadzenie i nadzorowanie działalności w zakresie profilaktyki chorób i promocji zdrowia;
- nadzorowanie oraz egzekwowanie higienicznych warunków pracy w zakładach pracy;
- prowadzenie postępowań administracyjnych w sprawach dotyczących chorób zawodowych;
- nadzorowanie zagadnień związanych z rejestracją, oceną, udzieleniem zezwoleń i stosowanych ograniczeń dla substancji chemicznych (REACH) oraz klasyfikacją, oznakowaniem i pakowaniem substancji i mieszanin chemicznych (CLP);
- sprawowanie nadzoru i wykonywanie badań w zakresie higieny radiacyjnej;
- kontrola przestrzegania przepisów określających wymagania higieniczno-sanitarne, a w szczególności dotyczących: higieny pomieszczeń i wymagań w stosunku do sprzętu używanego w szkołach i innych placówkach oświatowo-wychowawczych oraz higieny procesów nauczania;
- sprawowanie nadzoru nad warunkami higieny środowiska obiektów użyteczności publicznej oraz miejsc zbiorowego wypoczynku i rekreacji;
- sprawowanie nadzoru nad warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością oraz produktami kosmetycznymi;
- wykonywanie innych zadań wynikających z ustaw i przepisów wykonawczych.

Celem tych działań jest ochrona zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobieganie powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych.

Realizacja tych zadań polega na sprawowaniu zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego oraz prowadzeniu działalności zapobiegawczej i przeciwepidemicznej w zakresie chorób zakaźnych i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także na prowadzeniu działalności oświatowo-zdrowotnej. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu realizuje zadania szczebla wojewódzkiego działając jako druga instancja, czyli odwoławcza z wyjątkiem:

- zagadnień dotyczących higieny radiacyjnej;
- podmiotów, dla których powiat jest organem założycielskim lub organem prowadzącym, lub w których powiat jest podmiotem dominującym;
- zagadnień w zakresie warunków dotyczących higieny pracy w zakładach inżynierii genetycznej.



31 stacji sanitarno-epidemiologicznych szczebla powiatowego realizuje zadania pierwszej instancji.

Istniejące laboratoria w strukturach stacji sanitarno-epidemiologicznych w woj. wielkopolskim funkcjonują w systemie zintegrowanym wykonując badania:

- fizykochemiczne żywności (wyłącznie laboratorium WSSE w Poznaniu);
- mikrobiologiczne żywności (4 stacje sanitarno-epidemiologiczne: WSSE w Poznaniu, PSSE w Kaliszu, Koninie i Lesznie);
- wody (wykonywane są w pięciu laboratoriach: WSSE w Poznaniu, PSSE w Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile);
- w środowisku pracy i w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (wykonują 2 laboratoria w WSSE w Poznaniu oraz w PSSE w Krotoszynie);
- z zakresu mikrobiologii i parazytologii (wykonywane są w laboratoriach: WSSE w Poznaniu oraz ośmiu PSSE w: Gnieźnie, Jarocinie, Kaliszu, Kępnie, Koninie, Lesznie, Pile, Ostrowie Wlkp.).

#### **4. Logistyka – wyposażenie**

Placówki Państwowej Inspekcji Sanitarnej w woj. wielkopolskim zlokalizowane są w Poznaniu (WSSE w Poznaniu i PSSE w Poznaniu) oraz 30 powiatach. W zdecydowanej większości budynki, w których znajdują się siedziby inspekcji są w dobrym stanie technicznym. Przed ogłoszeniem stanu epidemii w kraju pracownicy PIS wyposażeni byli w urządzenia niezbędne do wykonywania bieżącej pracy m.in. telefony stacjonarne, komputery stacjonarne oraz niezbędne oprogramowania. Podczas przeprowadzania kontroli obiektów pracownicy mogli korzystać z laptopów i przenośnych drukarek.

W codziennej pracy wspierani są także poprzez wykorzystywane systemy informatyczne, czy prowadzone bazy danych m.in.:

- System Bezpieczeństwa Żywności;
- Monitoring Jakości Sanitarnej Wody;
- GISK-NET System Nadzoru Epidemiologicznego;
- Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją;
- Marcel (system laboratoryjny do rejestracji zleceń/badań i wydawania sprawozdań z badań także online);
- SIMPLE (program kadrowo-płacowo-księgowy);
- systemy oraz oprogramowanie serwerowe: Active Directory, serwery NAS.

Laboratoria funkcjonujące w strukturach PIS wyposażone są w nowoczesną, wysokospecjalistyczną aparaturę m.in. chromatografy (cieczowy, gazowy, żelowy) spektrofotometr absorpcji atomowej, spektrometr mas z plazmą sprzężoną, aparat do izolacji kwasów nukleinowych i reakcji PCR.

#### **5. Zasoby kadrowe Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego (stan na 31.03.2020 r.)**

W Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego zatrudnionych było 1525 osób.



W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Poznaniu zatrudnione były 302 osoby (w tym 114 osób to pracownicy nadzorowi, 122 osoby to pracownicy laboratoryjni, a 66 osób to pracownicy administracyjni).

W powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych woj. wielkopolskiego zatrudnione były 1223 osoby (w tym 806 osób to pracownicy nadzorowi, 146 osób to pracownicy laboratoryjni, a 271 osób to pracownicy administracyjni).

Wśród kadry kierowniczej PSSE woj. wielkopolskiego (PPIS i zastępcy PPIS) 24 osoby ukończyły specjalizację z epidemiologii, a 7 osób miało ukończone studia podyplomowe w dziedzinie zdrowia publicznego.

Wśród pracowników Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Poznaniu 17 osób ukończyło specjalizację z epidemiologii, a 8 osób miało ukończone studia podyplomowe o kierunku higiena i epidemiologia.

## **6. Państwowa Inspekcja Sanitarna woj. wielkopolskiego.**

### **Stan prawno-organizacyjny po wprowadzeniu stanu epidemii**

Sytuacja epidemiczna jaka miała miejsce na świecie i zagrożenia związane ze wzrostem zakażeń wirusem SARS-CoV-2 spowodowały m.in. konieczność dokonania licznych zmian w obowiązującym prawie. W zależności od sytuacji w kraju i poszczególnych jego regionach ogłaszane były nowe akty prawne lub nowelizowane dotychczas obowiązujące. Zmiany te miały istotny wpływ na funkcjonowanie organów państwa w tym Państwowej Inspekcji Sanitarnej, ale także na życie społeczne oraz m.in. gospodarkę, kulturę i rozrywkę.

Stan zagrożenia epidemicznego w kraju został wprowadzony od 14 marca 2020 r. [§ 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. 2020, poz. 433)], a odwołany 20 marca 2020 r. [§ 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz. U. 2020, poz. 490)]. Jednocześnie wprowadzony został stan epidemii [§ 1 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz. U. 2020, poz. 491)].

Zwrócić należy uwagę, iż już przed pojawieniem się w Polsce pierwszych przypadków zakażeń wirusem obowiązywała ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. 2008, Nr 234, poz. 1570 ze zm.), która określała zadania Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie zapobiegania chorobom zakaźnym. Daje ona upoważnienie organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej m.in. do: wydawania nakazów i zakazów mających na celu zapobieganie i zwalczanie zakażeń oraz chorób zakaźnych, żądanie udzielenia informacji potrzebnych do prowadzenia nadzoru nad zakażeniami i chorobami zakaźnymi, żądania udzielenia informacji o osobach zakażonych lub podejrzanych o zakażenie, a także o innych osobach, które mogły mieć z nimi kontakt oraz informacji o posiadanych zwierzętach (które mogły stanowić źródło narażenia na zakażenie lub chorobę zakaźną). Ponadto organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w drodze decyzji na podstawie przepisów ww. ustawy mogą także nakładać na osoby podejrzane, zakażone lub chore na cho-

robę zakaźną lub osoby, które miały styczność ze źródłem biologicznego czynnika chorobotwórczego obowiązek m.in. poddania się zabiegom sanitarnym, szczepieniom ochronnym, kwarantannie, leczeniu, hospitalizacji, izolacji, w tym izolacji w warunkach domowych. Ponadto na wyżej wskazane osoby może być także nałożony m.in. obowiązek zaniechania wykonywania prac, przy których istnieje możliwość przeniesienia zakażenia lub choroby zakaźnej (Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r.).

Ogłoszenie na terenie Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego, a następnie stanu epidemii spowodowało nagłą i dynamiczną mobilizację służb sanitarnych, poprzez skupienie uwagi na potrzebach wynikających z zagrożeń związanych z epidemią. Należy zwrócić uwagę, iż dotychczasowe zadania wykonywane przez Państwową Inspekcję Sanitarną nadal pozostały w zakresie jej kompetencji i musiały być w miarę możliwości realizowane. W związku z powyższym w dalszym ciągu sprawowano zapobiegawczy i bieżący nadzór sanitarny oraz prowadzono działalność zapobiegawczą i przeciwepidemiczną w zakresie chorób zakaźnych (w tym COVID-19) i innych chorób powodowanych warunkami środowiska, a także prowadzono działalność oświatowo-zdrowotną. Realizacja niektórych zadań została jednak zminimalizowana z uwagi na zagrożenia związane z epidemią.

W dniu 8 marca 2020 r. weszła w życie ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. 2020, poz. 374). Główny Inspektor Sanitarny (GIS) lub państwowy wojewódzki inspektor sanitarny (PWIS) uzyskali prawo m.in. do wydawania decyzji nakładających obowiązek dystrybucji produktów leczniczych, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego lub wyrobów medycznych na hurtownie farmaceutyczne. Natomiast producenci, dystrybutorzy lub importerzy mogą zostać zobowiązani do dystrybucji środków ochrony osobistej. Podobną regulacją prawną mogą być objęte produkty biobójcze. Ponadto GIS lub państwowy wojewódzki inspektor sanitarny mogą nałożyć obowiązek współdziałania z innymi organami administracji publicznej oraz organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej w stosunku do podmiotów innych niż te organy. GIS oraz PWIS mają także nadane uprawnienia do wydawania zaleceń i wytycznych, które określają sposób postępowania w trakcie realizacji zadań. Zgodnie z ww. ustawą stosowanie przedmiotowych zaleceń i wytycznych jest obowiązkowe w stosunku do osób przebywających na terenie kraju.

Istotnym punktem w funkcjonowaniu organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej było wprowadzenie w ww. ustawie zapisów, które wskazują, iż biegi terminów w postępowaniach administracyjnych nie rozpoczynały się, a biegi terminów rozpoczętych ulegały zawieszeniu. Dzięki temu organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej mogły skupić się na analizie sytuacji, organizacji i intensyfikacji działań przeciwepidemicznych. W dniu 16 maja 2020 r. weszła w życie ustawa z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, która uchylila ww. przepis dotyczący wstrzymania biegów terminów postępowań wskazując jednocześnie, iż 25 maja 2020 r. rozpoczynają się biegi terminów postępowań administracyjnych.

W dniu 31 marca 2020 r. opublikowano w Dzienniku Urzędowym rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie ustanowienia określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii, które wprowadziło szereg obostrzeń

oraz regulacji celem ograniczenia rozprzestrzeniania się epidemii. Podstawą wydania rozporządzenia jest art. 46a i art. 46b pkt 1–6 i 8–12 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Rozporządzenie było jednym z podstawowych aktów prawnych wprowadzających szereg obostrzeń związanych z ogłoszoną na terenie kraju epidemią w zakresie m.in. przemieszczania się i komunikacji publicznej, wydarzeń kulturalnych, religijnych, sportowych, organizacji zgromadzeń, spotkań, imprez (w tym imprez okolicznościowych), rekreacji, funkcjonowania przedsiębiorstw, sanatoriów, uzdrowisk, urzędów itd. Ograniczenia te egzekwowane były również przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie posiadanych kompetencji. Wyżej wymienione rozporządzenie na bieżąco było nowelizowane lub ogłaszane były jego nowe, ujednolicone wersje.

## 7. Struktura organizacyjna

Początek stanu epidemii w Polsce zbiegł się ze zmianą struktury organizacyjnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Była ona wynikiem ogłoszenia ustawy z dnia 23 stycznia 2020 roku o zmianie ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz niektórych innych ustaw. W jej wyniku m.in. zwiększono rolę koordynacyjno-nadzorczą Głównego Inspektora Sanitarnego, nadano upoważnienie Głównemu Inspektorowi Sanitarnemu do wydawania organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej zaleceń, wytycznych i poleceń. Uprawnienia te mają szczególne znaczenie w odniesieniu do sytuacji kryzysowych, które wymagają szybkiego działania i zdecydowanej reakcji na pojawiające się zagrożenia dla zdrowia publicznego.

Dodatkowo ustanowiono państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych organem zespolej administracji rządowej w województwie (spowodowało to m.in. zaprzestanie sprawowania nadzoru przez państwowych wojewódzkich inspektorów sanitarnych nad podmiotami, dla których powiat jest organem założycielskim lub organem prowadzącym lub w których powiat jest podmiotem dominującym).

Pomimo zmian strukturalnych zakres kompetencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej nie zmienił się. Dodatkowo, z uwagi na wzrost zagrożenia spowodowanego rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2, organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowały szereg nowych zadań.

## 8. Zadania realizowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną

Rozwój epidemii wirusa SARS-CoV-2 w Polsce spowodował, że pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej koncentrowali swe wysiłki głównie na działaniach związanych z przeciwdziałaniem transmisji wirusa oraz minimalizowaniem jego skutków.

Do codziennych obowiązków pracowników PIS doszło więc wiele nowych zadań, z którymi nigdy wcześniej nie mieli do czynienia. Sytuacje takie wymuszały konieczność pozyskiwania nowej wiedzy i umiejętności, co przy presji czasu oraz spiętrzeniu obowiązków było bardzo utrudnione. Często korzystano więc z posiadanego doświadczenia i kompetencji, które do tej pory nie były wymagane na zajmowanych stanowiskach pracy np. umiejętności językowe czy informatyczne.

Realizowane intensywnie działania skoncentrowane były przede wszystkim na zwalczaniu i przeciwdziałaniu zagrożeniom związanym z wirusem SARS-CoV-2, a statutowe działania w zakresie bieżącego i zapobiegawczego nadzoru sanitarnego zostały ograniczone, niemniej jednak w miarę możliwości były one realizowane. W dalszym ciągu stacje sanitarno-epidemiologiczne województwa wielkopolskiego m.in. prowadziły stały nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi oraz bezpieczeństwem żywności. Monitorowały także sytuację epidemiologiczną w zakresie innych chorób zakaźnych i zakażeń oraz zgonów z ich powodu.

Niemniej jednak największy nacisk położony był na działania, które wynikały z ogłoszonego na terenie Polski stanu epidemii. Do najważniejszych zadań realizowanych w tym zakresie przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego należały m.in.:

1. Działania związane z udzielaniem informacji mieszkańcom Wielkopolski dotyczących zagadnień związanych z wirusem SARS-CoV-2, w tym m.in.:
  - utworzenie infolinii – udzielanie odpowiedzi na pytania dotyczące kwarantann, izolacji, badań w kierunku wirusa, aktualnych przepisów prawa itp. Dodatkowo zarówno Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu, jak i powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne woj. wielkopolskiego przyłączone były do ogólnopolskiego call center, a numery telefonów całodobowej infolinii umieszczone były na stronach internetowych stacji sanitarno-epidemiologicznych,
  - udzielanie odpowiedzi na pisma i zapytania kierowane za pośrednictwem poczty e-mail do stacji sanitarno-epidemiologicznych – przekazywano informację na temat epidemii COVID-19 m.in. w zakresie przepisów prawa, kwarantann, obowiązujących procedur czy zagrożeń,
  - uruchomienie telefonu dla medyków celem możliwości zasięgania informacji o kwarantannie przez personel medyczny,
  - przekazywanie przydatnych informacji i ważnych komunikatów poprzez utworzone na portalach społecznościowych konta (np. Facebook i Twitter) oraz umieszczanie ich na stronach internetowych, dzięki czemu przydatne treści i ważne informacje trafiały w sposób szybki do szerokiej grupy odbiorców,
  - reagowanie na wpływające wnioski o interwencje oraz prośby o informacje w zakresie pojawiających się zagrożeń.
2. Prowadzenie wywiadów epidemiologicznych – od początku epidemii pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przeprowadzali wywiady epidemiologiczne z osobami zakażonymi koronawirusem i nakładali kwarantanny na osoby, z którymi miały one kontakt. Miało to na celu jak najszybsze wykrycie nowych ognisk zakażeń oraz ograniczanie emisji wirusa.
3. Działania związane z udzielaniem informacji podmiotom będącym pod nadzorem Państwowej Inspekcji Sanitarnej dotyczących zagadnień związanych z wirusem SARS-CoV-2, w tym m.in.:
  - do zakładów pracy znajdujących się pod nadzorem państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych na bieżąco przekazywano informacje dotyczące działań profilaktycznych służących zabezpieczeniu pracowników przed wirusem SARS-CoV-2. Prowadzono również konsultacje z przedstawicielami zakładów pracy w zakresie właściwych i bezpiecznych warunków pracy,

- dla domów pomocy społecznej (DPS) opracowano procedurę dotyczącą ich funkcjonowania w trakcie epidemii COVID-19, udostępniono również na stronie internetowej WSSE w Poznaniu informacje dla mieszkańców DPS, zakładów opiekuńczo-leczniczych, hospicjów itp. oraz osób sprawujących opiekę nad nimi. Zawierała ona wskazówki dotyczące właściwych zachowań i środków ostrożności.

Ponadto opracowano informacje w zakresie mycia i dezynfekcji instalacji wentylacyjnej i klimatyzacyjnej w obiektach użyteczności publicznej w związku z rozprzestrzenianiem się COVID-19.

4. Kontrole przedsiębiorców:

- pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego przeprowadzali wzmożone kontrole w obiektach będących pod ich nadzorem m.in. galeriach handlowych, lokalach gastronomicznych, hotelach, siłowniach w zakresie przestrzegania ustanowionych rozporządzeniem określonych ograniczeń, nakazów i zakazów w związku z wystąpieniem stanu epidemii. Działania te podejmowane były także we współpracy z Komendą Wojewódzką Policji oraz komendami powiatowymi policji.

5. Współorganizowanie i koordynowanie akcji wymazów przesiewowych:

- pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego wspomagali i współorganizowali pracę w punktach wymazowych na terenie zakładów pracy i w DPS. Prowadzili także rejestrację telefoniczną pacjentów do mobilnych punktów wymazowych organizowanych na terenie woj. wielkopolskiego,
- koordynowano akcję badań diagnostycznych w kierunku zakażenia wirusem SARS-CoV-2 dla pracowników szkół, przedszkoli, żłobków i klubów dziecięcych.

6. Wykonywanie diagnostyki w kierunku wykrywania zakażenia wirusem SARS-CoV-2 – Laboratorium Mikrobiologii i Parazytologii WSSE w Poznaniu, jako jedno z pierwszych w województwie wielkopolskim już w marcu 2020 r. rozpoczęło diagnostykę w kierunku zakażenia wirusem SARS-CoV-2.

7. Ponadto:

- w WSSE w Poznaniu utworzono całodobowy dyżur celem zapewnienia stałej łączności w szczególności pomiędzy Wielkopolskim Urzędem Wojewódzkim w Poznaniu, Głównym Inspektoratem Sanitarnym, Ministerstwem Zdrowia oraz powiatowymi stacjami sanitarno-epidemiologicznymi. Miał on również na celu raportowanie sytuacji epidemicznej,
- WSSE w Poznaniu typowała próbki pobrane od pacjentów badanych w kierunku potwierdzenia zakażenia SARS-CoV-2 oraz przekazywała je do sekwencjonowania,
- Wielkopolski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny zaopiniował dokumentację projektową pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych dla tymczasowego szpitala zlokalizowanego na terenie Międzynarodowych Targów Poznańskich w Poznaniu. Umożliwiło to działalność szpitala w celu zabezpieczenia miejsc dla pacjentów wymagających hospitalizacji z powodu COVID-19,
- WSSE w Poznaniu od marca 2021 r. koordynowała i nadzorowała prace związane z funkcjonowaniem karetek wymazowych na terenie województwa wiel-

kopolskiego, (wcześniej zadania te realizował Wielkopolski Urząd Wojewódzki w Poznaniu),

- sporządzano bieżące raporty i analizy m.in. dotyczące nowych zakażeń SARS-CoV-2, zgonów oraz wyzdrowień, kwarantann, hospitalizacji, ognisk zakażeń i liczby wykonanych testów.

## 9. Logistyka – wyposażenie

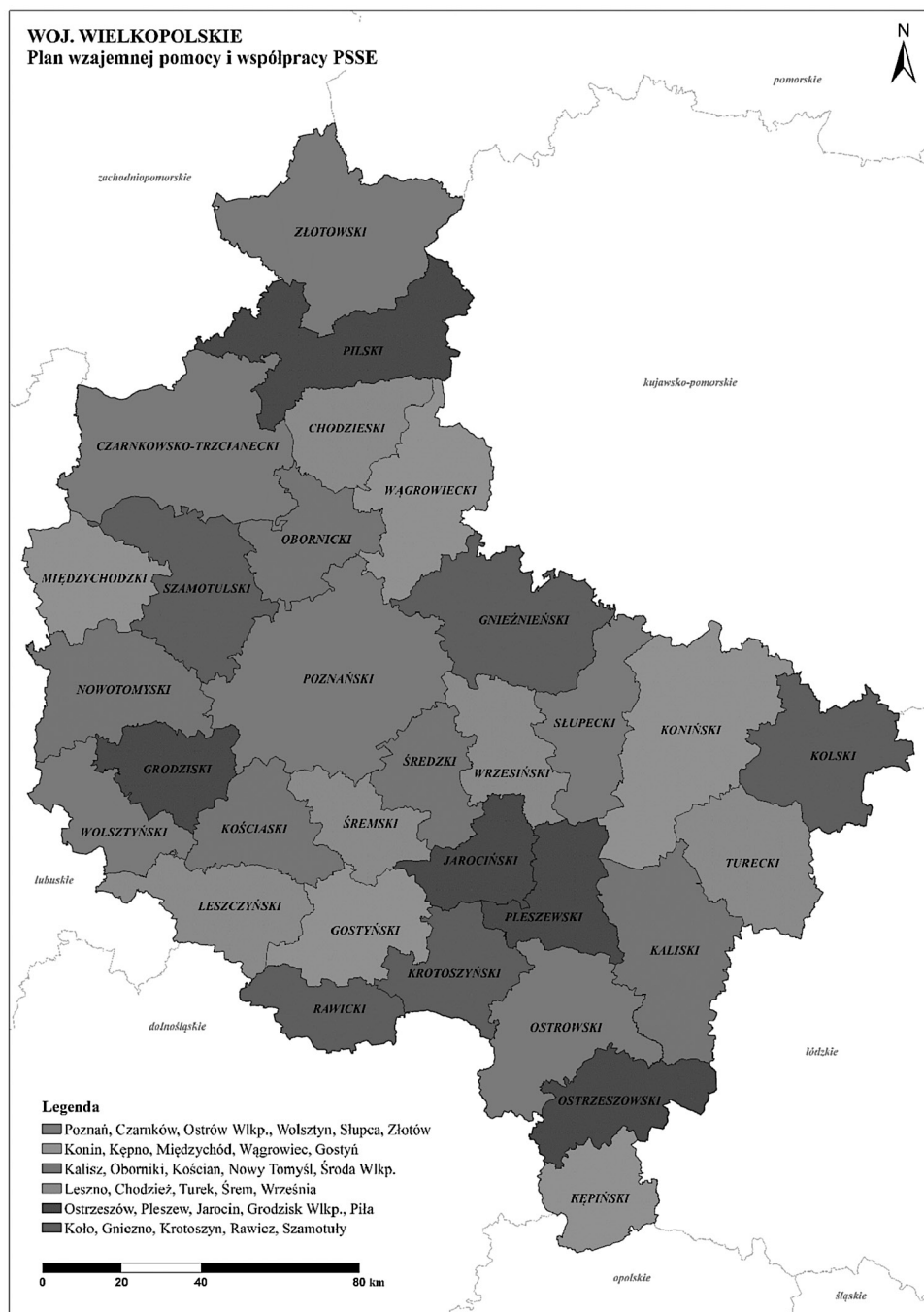
Wzrost liczby zadań realizowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną spowodował, że dotychczasowe zasoby będące w dyspozycji WSSE w Poznaniu i PSSE woj. wielkopolskiego stały się niewystarczające. Pojawiło się wiele problemów technicznych, takich jak np. ograniczona liczba dostępnego sprzętu teleinformatycznego, jego przestarzałość czy też niska wydajność w stosunku do zwiększonych zadań.

Czas pandemii to okres, w trakcie którego w Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonano szeregu udoskonaleń i unowocześnień mających na celu zwiększenie efektywności wykonywanych zadań m.in.:

- 1) Celem optymalizacji potencjału kadrowego, posiadanych zasobów oraz odpowiadając na dynamiczną sytuację epidemiologiczną i konieczność zapewnienia realizacji zadań na poziomie całej Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Poznaniu opracowała plan wzajemnej pomocy i współpracy między PSSE woj. wielkopolskiego w zakresie zwalczania epidemii. Współpraca ta miała charakter zdalny (np. pomoc w przeprowadzaniu wywiadów epidemiologicznych) lub stacjonarny (delegacje do pracy w innych PSSE). Wyodrębniono 6 grup powiatów (w ich skład wchodziło 5 lub 6 PSSE), które ściśle ze sobą współpracowały:
  - Poznań, Czarnków, Ostrów Wlkp., Wolsztyn, Słupca, Złotów,
  - Konin, Kępno, Międzychód, Wągrowiec, Gostyń,
  - Kalisz, Oborniki, Kościan, Nowy Tomyśl, Środa Wlkp.,
  - Leszno, Chodzież, Turek, Śrem, Września,
  - Ostrzeszów, Pleszew, Jarocin, Grodzisk Wlkp., Piła,
  - Koło, Gniezno, Krotoszyn, Rawicz, Szamotuły.
- 2) Stacje sanitarno-epidemiologiczne woj. wielkopolskiego:
  - doposażały stanowiska pracy w niezbędne narzędzia. Wymieniony został sprzęt komputerowy lub wyposażono stanowiska pracy w nowe komputery. Pracownicy otrzymali telefony komórkowe, które umożliwiały m.in. przeprowadzanie wywiadów epidemiologicznych. W sytuacjach awaryjnych telefony służyły również jako przenośne hotspoty. Ujednolicono oprogramowania, zmodernizowano systemy teleinformatyczne poprzez zastosowanie telefonii cyfrowej VoIP. Zwiększano również przepustowość łącz internetowych oraz rozbudowywano centrale telefoniczne,
  - zakupiono bazę danych Nautilus – narzędzie, które wykorzystywane jest m.in. do prowadzenia wojewódzkiego rejestru przypadków dodatnich SARS-CoV-2, uzupełniania danych dotyczących ognisk epidemicznych, miejsca hospitalizacji/izolacji domowej. Ponadto połączono program komputerowy Nautilus z systemem Ewidencja Wjazdu do Polski (EWP), co wpłynęło na znaczne skró-



cenie czasu rejestracji próbek w kierunku wirusa SARS-CoV-2 oraz szybsze raportowanie wyników,



Rys. 1. Mapa: „Plan wzajemnej pomocy i współpracy PSSE woj. wielkopolskiego”

Źródło: Opracowanie własne.



- w okresie epidemii dla laboratoriów funkcjonujących w strukturze WSSE w Poznaniu zakupiono m.in.: miernik poziomu dźwięku, Aspiratory GilAir-5, chromatograf cieczowy (HPLC) z detektorem UV/Vis i FLD autosamplerem i komputerem, chromatograf cieczowy (HPLC) z detektorem DAD autosamplerem i komputerem, aparaty do izolacji kwasów nukleinowych, aparat do diagnostyki molekularnej Real-Time PCR Montania 4896), analizator rtęci Mercur DUO plus, chromatograf,
  - wykorzystywano możliwości wdrożonego pakietu Office 365 m.in.: Microsoft Teams – ułatwiający przepływ informacji, organizację wideokonferencji, szkoleń oraz służący jako komunikator,
  - ujednolicono strony internetowe i BIP, dzięki czemu są one bardziej czytelne, a wyszukiwanie treści intuicyjne. Dodatkowo zapewniona została łatwiejsza edycja i publikacja materiałów. Elementy stałe serwisu umożliwiają również dostępność cyfrową dla osób ze specjalnymi potrzebami,
  - tworzono i wykorzystywano do celów informacyjno-edukacyjnych konta na portalach społecznościowych np. Facebook i Twitter, dzięki czemu przydatne treści i ważne informacje trafiały w sposób szybki i do szerokiej grupy odbiorców,
  - kładąc nacisk na właściwy przepływ informacji między organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz zewnętrznymi podmiotami (np. Wielkopolskim Urzędem Wojewódzkim w Poznaniu, GIS) utworzono kanały komunikacji dedykowane dla różnych zadań przeciwepidemicznych np. odrębne skrzynki mailowe, numery telefonów przeznaczone do wymiany informacji w ramach struktur Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Celem poprawy jakości, a w szczególności szybkości kontaktu wykorzystywano komunikatory – przede wszystkim aplikację WhatsApp. Tworzono grupy pracowników danej PSSE, oraz WPWIS i PPIS, koordynatorów ds. SEPIS itp.
- 3) Przełomem w działalności przeciwepidemicznej organów PIS było wdrożenie dwóch systemów:
- Ewidencji Wjazdów do Polski (EWP) – system teleinformatyczny stanowiący wsparcie działań nie tylko organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, ale także innych podmiotów publicznych pełniących nadzór nad chorobami zakaźnymi, w zakresie zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania epidemii COVID-19. W systemie tym Straż Graniczna zamieszcza informacje adresowe i kontaktowe osób powracających do kraju z zagranicy, objętych obowiązkową kwarantanną. Wykorzystywany jest on również do przetwarzania danych innych osób podlegających obowiązkowej kwarantannie w związku z epidemią, a także osób podlegających izolacji w warunkach domowych, osób w stosunku do których podjęto decyzję o wykonaniu testu diagnostycznego w kierunku SARS-CoV-2 oraz osób zakażonych tym wirusem,
  - Systemu Ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej (SEPIS) – zadania związane z nadzorem nad przypadkami zakażeń wirusem SARS-CoV-2 zaczęły być realizowane za pomocą systemu SEPIS, do którego trafiały informacje i zapytania od obywateli, zgłaszających się za pomocą formularzy elektronicznych lub telefonicznie. Ponadto, na bieżąco, wprowadzane są informacje o wynikach dodatknych osób, z którymi należy przeprowadzić wywiad epidemiologiczny.

Forma przeprowadzania wywiadów dzięki systemowi stała się bardziej ujednolicona.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowali zadania związane z wpływającymi od osób zgłoszeniami oraz przeprowadzali wywiady epidemiologiczne 7 dni w tygodniu, w godzinach od 7:00 do 21:00. W związku z możliwościami technicznymi systemu osoby realizujące w nim zadania mogły wykonywać je zdalnie, a dodatkowo istniała możliwość realizacji zadań nie tylko z terenu swojego powiatu, ale całego województwa. Dawało to możliwość koordynacji wykonywania zadań, lepszego ich zaplanowania i organizacji.

Wsparcie jakie dawały systemy EWP i SEPIS oraz możliwość realizacji zadań przy ich wykorzystaniu znacząco zwiększyły efektywność pracy, pozwoliły na jej uporządkowanie, zapewniły płynność w przeprowadzaniu dochodzeń epidemiologicznych i podejmowaniu działań przeciwepidemicznych oraz zbieraniu informacji o osobach zakażonych i osobach z kontaktu.

4) Jednym z istotnych elementów w funkcjonowaniu WSSE w Poznaniu było utworzenie zespołu osób, którego zadaniem było gromadzenie, analiza i przekazywanie raportów oraz danych statystycznych do m.in. GIS, Ministerstwa Zdrowia, Wielkopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu itp. W skład tego zespołu, oprócz pracowników Oddziału Epidemiologii wchodziło odpowiednio przeszkoleni pracownicy innych komórek organizacyjnych WSSE w Poznaniu. W przypadku wysokiego wskaźnika zakażeń praca tego zespołu oraz podobnych zespołów zorganizowanych w PSSE odbywała się w systemie 3-zmianowym.

Powyższe przyczyniało się zarówno do poprawy warunków pracy, ale przede wszystkim umożliwiało pracownikom PIS zwiększenie jej efektywności, szybkości reakcji w dynamicznie rozwijającej się sytuacji epidemicznej, co niewątpliwie wpłynęło na bezpieczeństwo mieszkańców Wielkopolski.

## **10. Zasoby kadrowe Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa wielkopolskiego**

W czasie pandemii zasoby kadrowe, które posiadała Państwowa Inspekcja Sanitarna w województwie wielkopolskim często okazywały się niewystarczające. Taki stan rzeczy miał miejsce zwłaszcza w mniejszych powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych zatrudniających kilkudziesięciu pracowników bądź też takich, gdzie na terenie objętym nadzorem państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych występowała duża liczba przypadków dodatnich, a co za tym idzie znacznie zwiększała się liczba obowiązków (w szczególności wywiadów epidemiologicznych, które należało na bieżąco przeprowadzać).

Zatrudnienie w Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego uległo niewielkiemu zwiększeniu w stosunku do początków pandemii (o 5 osób wg stanu na 31.03.2021 r.) i wynosiło 1530 pracowników.

Dodatkowo podczas pandemii Państwowa Inspekcja Sanitarna borykała się z różnego rodzaju problemami kadrowymi. Związane to było zarówno z izolacjami (nierzadko zachorowania oraz kwarantanny dotyczyły większą część kadry), ale także przebywaniem części pracowników na zasiłkach opiekuńczych, zwłaszcza w począt-

kowym okresie pandemii. Podejmowano różne działania mające na celu rozwiązanie problemów kadrowych:

- umożliwiano pracę zdalną, co w sytuacji wzrostu liczby pracowników będących na kwarantannie zapewniało ciągłość prac;
- w stacjach sanitarno-epidemiologicznych w celu optymalizacji wykonywania nałożonych zadań wprowadzano rozwiązania w postaci systemu pracy 2-zmianowej, 6-dniowego tygodnia pracy czy też 12-godzinnego równoważnego dnia pracy;
- kierowano pracowników z poszczególnych stacji sanitarno-epidemiologicznych do tych, w których obserwowano drastyczne braki personelu m.in. z powodu pojawienia się w nich przypadków zakażeń i kwarantann;
- poszczególni pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej byli także oddelegowani do wykonywania obowiązków poza terytorium stacji sanitarno-epidemiologicznej, w której byli zatrudnieni. Celem tego była pomoc dla innych stacji z uwagi na pojawiające się na terenie podlegającym ich nadzorowi nowe ogniska zakażeń;
- dzięki możliwości pracy zdalnej oraz odpowiednich narzędzi (praca w systemie SEPIS) pracownicy z obszaru całej Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. wielkopolskiego mogli wzajemnie wspierać się przy przeprowadzaniu wywiadów epidemiologicznych. Powiatowe stacje sanitarno-epidemiologiczne, na terenie nadzoru których występowały duże i gwałtowne przyrosty zachorowań mogły liczyć na wsparcie ze strony pracowników innych stacji sanitarno-epidemiologicznych;
- pracownicy zaangażowani przy pracach związanych ze zwalczaniem epidemii mogli liczyć także na różnego rodzaju gratyfikacje finansowe np. dodatkowe wynagrodzenie, wypłacane były również pieniądze za przepracowane nadgodziny. Niewątpliwie motywowało to do pracy i wynagradzało wzmożony wysiłek jaki wkładany był w codzienną pracę;
- w powiatowych stacjach sanitarno-epidemiologicznych tworzone dodatkowe etaty bądź zatrudniano osoby na umowy zlecenia.

Państwowa Inspekcja Sanitarna mogła liczyć także na wsparcie i pomoc innych osób, spoza jej struktury tak, aby przy brakach kadrowych móc sprostać zwiększonej liczbie obowiązków.

Do pomocy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, z różnym natężeniem, zarówno na szczeblu wojewódzkim, jak i powiatowym zostali zaangażowani m.in.:

- żołnierze z 12 Brygady Wojsk Obrony Terytorialnej – wsparcie wojska polegało m.in. na oddelegowaniu żołnierzy do pracy w szeregach Państwowej Inspekcji Sanitarnej. WSSE w Poznaniu będąc w ścisłym kontakcie z powiatowymi stacjami sanitarno-epidemiologicznymi mogła kierować żołnierzy do powiatów, gdzie konieczna była ich pomoc w realizowaniu bieżących zadań. W wyniku tej współpracy udało się realizować szereg zadań m.in. związanych z organizacją przesiewowych akcji wymazowych czy przeprowadzaniem wywiadów epidemiologicznych;
- pracownicy samorządów terytorialnych;
- studenci i pracownicy naukowci;
- wolontariusze i osoby z innych instytucji np. żołnierze (z różnego typu jednostek wojskowych), pracownicy ośrodków kultury, sportu i rekreacji, innych inspektoratów, ośrodków pomocy społecznej itp.

Osoby te realizowały szereg zadań, odciążając pracowników i umożliwiając bieżącą realizację obowiązków.

## Podsumowanie

W związku z ogłoszonym na terenie Rzeczypospolitej Polskiej stanem epidemii Państwowa Inspekcja Sanitarna jako jednostka powołana do ochrony zdrowia ludzkiego zmobilizowała wszystkie swoje zasoby celem zapobiegania rozprzestrzenianiu się wirusa SARS-CoV-2. Jednak pomimo powstałego zagrożenia dotychczasowe zadania wykonywane przez Państwową Inspekcję Sanitarną będące w zakresie jej kompetencji były w miarę możliwości realizowane.

W konsekwencji podjęto szereg kroków w celu usprawnienia działalności Inspekcji poczynając od inwestycji w infrastrukturę i wyposażenie pracowników (np. zakup sprzętów komputerowych, telefonów komórkowych), udostępnienie oprogramowania i narzędzi bezpośrednio dedykowanych do pracy przeciwepidemicznej i działań wspierających ją (np.: systemy EWP, SEPIS, baza danych Nautilus, telefonia cyfrowa VoIP), wprowadzenie szkoleń, szybkich kanałów komunikacji czy opracowanie szeregu rozwiązań mających na celu natychmiastowe dostosowywanie się do bieżącej sytuacji epidemiologicznej (np.: wprowadzenie programu wzajemnego wsparcia wśród powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, nowych rozwiązań w systemach pracy, możliwość pracy zdalnej).

Wywiady epidemiologiczne, poszukiwanie ognisk epidemicznych, egzekwowanie stosowania przepisów prawa, informowanie i edukowanie społeczeństwa o zagrożeniach były priorytetem dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej, a dzięki ww. narzędziom i rozwiązaniom mogły być one efektywniej realizowane.

Podczas epidemii Inspekcja zetknęła się z szeregiem problemów, które stanowiły dla niej poważne wyzwania. Niemniej jednak ich pojawienie się, analiza i znalezienie rozwiązań pozwoliło na wyciągnięcie odpowiednich wniosków i zaplanowanie właściwych działań na przyszłość.

## Bibliografia

- Ustawa z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych, Dz. U. 2020, poz. 374.
- Ustawa z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi, Dz. U. 2008, Nr 234, poz. 1570 ze zm.

## Conceptualization of health safety in Greater Poland. Experiences of the State Sanitary Inspection in combating COVID-19

### Summary

The key job of the State Sanitary Inspectorate is to ensure the health safety for the society. The epidemic became a huge challenge for the employees who had to face it. Everyday work was focused on series of tasks, which purpose on minimizing the effects of spreading the SARS-CoV-2 virus. The appearance of the epidemic SARS-CoV-2 affected on the functioning and daily work of the Sanitary Inspection. This situation made the full mobilization of all people employed in our institution. During

the epidemic the State Sanitary Inspectorate has made a big number of changes like adapting to the changing reality and reacting adequately to the emerging challenges.

**Key words:** SARS-CoV-2, COVID-19 virus, State Sanitary Inspection, Provincial Sanitary and Epidemiological Station in Poznań, epidemic